

Seletuskirja lisa 1:
Põhiõiguste harta ja PIK arvestamise kontroll-leht

Põhiõiguste harta			Puuetega inimeste õiguste konventsioon (PIK)		Põhiseadus (PS)	Kontroll/
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=ET			https://www.riigiteataja.ee/akt/204042012006		https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002?leiaKehtiv	kinnitus, vajadusel täiendav analüüs ja täiendavad nõuded TATis
Põhiõiguste harta jaotis	Põhi-küsimused	Harta artikkel 1	PIK artikkel	Põhiküsimused	Põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklid on kaetud muu hulgas põhiseaduse ja all loetletud seadustega	
<p>Sotsiaalministeerium nõustab naiste ja meeste võrdõiguslikkuse, mittediskrimineerimise ja erivajadustega inimeste ligipääsetavuse osas programmide ja projektide kavandamis-, rakendamise-, seire- ja hindamisprotsessis (ELi harta artikkel 21, 23 ja 26 ja puuetega inimeste konventsiooni artikkel 9), Keskkonnaministeerium keskkonnakaitse teemades (EL harta artikkel 37) ning kooskõlastavad toetuse andmise tingimusi.</p> <p style="text-align: center;">Iga ministeerium vastutab põhiõiguste kaitsmise ja edendamise eest oma haldusalas.</p>						
I jaotis - "Väärikus" (artiklid 1-5)	Inimväärikus	1	16	Kaitse eksploateerimise, vägivald ja väärkohtlemise eest	PS § 10 nimetatud inimväärikuse põhimõtete on üks EV Põhiseaduse alusprintsiipidest	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
	Õigus elule	2	10	Õigus elule	PS § 16 Igäihel on õigus elule.	
	Õigus isikupuutumusele	3	14	Vabadus- ja isikupuutumatus	PS § 20 Igäihel on õigus vabadusele ja isikupuutumatusle.	

	Piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld	4	15	Kaitse piinamise ja julma, ebainimliku või inimväarikust alandava kohtlemise ja karistamise eest	PS § 18 Kedagi ei tohi piinata, julmalt või väarikust alandavalt kohelda.	
	Orjapidamise ja sunniviisilise töö keeld	5	16	Kaitse eksploateerimise, vägivalla ja väärkohtlemise eest	PS § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatussele. PS § 29 Kedagi ei tohi sundida tema vaba tahte vastaselt tööle ega teenistusse, välja arvatud kaitseväeteenistus või selle asendusteenistus, tööd nakkushaiguse leviku tõkestamisel, loodusõnnetuse ja katastroofi korral ning töö, mida seaduse alusel ja korras peab tegema süüdimõistetud.	
II jaotis „Vabadused” (artiklid 6–19)	Õigus vabadusele ja turvalisusele	6	16, 17	Artikkel 16 – Kaitse eksploateerimise, vägivalla ja väärkohtlemise eest Artikkel 17 – Isikupuutumatus kaitse	PS § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatussele.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
	Era- ja perekonnaelu austamine	7	22	Eraelu puutumatus	PS § 26 Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatussele.	

Isikuandmete kaitse	8	22	Eraelu puutumatus	1. Põhiseadus § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatussele. 2. Isikuandmete kaitse seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011
Õigus abielluda ja luua perekond	9	23	Kodu ja perekonna austamine	PS § 26 Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatussele. PS § 27 Perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all.
Mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus	10			PS § 40 Igaühel on südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus. PS § 41 Igaühel on õigus jääda truuks oma arvamustele ja veendumustele. Kedagi ei tohi sundida neid muutma.
Sõna- ja teabevabadus	11	21	Sõna ja arvamusevabadus ning juurdepääs informatsioonile	§ 44. Igaühel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. § 45. Igaühel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil.
Kogunemis- ja ühinemisvabadus	12			§ 47. Kõigil on õigus ilma eelneva loata rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada.

Kunsti ja teaduse vabadus	13			§ 38. Teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad. Ülikoolid ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed.
Õigus haridusele	14	24	Haridus	§ 37 Igaühel on õigus haridusele
Kutsevabadus ja õigus teha tööd	15	27	Töö ja tööhõive	§ 29. Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta.
Ettevõtlusvabadus	16			§ 31 Eesti kodanikel on õigus tegeleda ettevõtlusega
Õigus omandile	17			§ 32 Igaühe omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud
Õigus varjupaigale	18			Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/V_RKS
Õigus kaitsele tagasisaatmise, väljasaatmise või väljaandmise korral;	19	18	Liikumisvabadus ja kodakondsus	§ 36. Ühtki Eesti kodanikku ei tohi Eestist välja saata ega takistada Eestisse asumast.

<p>III jaotis „Võrdsus” (artiklid 20–26)</p>	<p>Võrdsus seaduse ees</p>	<p>20</p>	<p>12</p>	<p>Võrdne tunnustamine seaduse ees</p>	<p>PS § 12 Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.</p> <p>Võrdse kohtlemise seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/122102021011?leiaKehtiv - ei tohi kedagi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel. Võrdse kohtlemise põhimõtte tähendab, et diskrimineerimist ei toimu.</p> <p>Sotsiaalministeerium nõustab naiste ja meeste võrdõiguslikkuse, mittediskrimineerimise ja erivajadustega inimeste ligipääsetavuse osas programmide ja projektide kavandamis-, rakendamise-, seire- ja hindamisprotsessis</p>	<p>Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub</p>
---	--------------------------------	-----------	-----------	--	--	---

Diskrimineerimiskeeld	21	5	Võrdsus ja mittediskrimineerimine
Kultuuriline, usuline ja keeleline mitmekesisus	22		
Naiste ja meeste võrdõiguslikkus	23	6	Puuetega naised
Lapse õigused	24	7	Puuetega lapsed
Eakate õigused	25		

Artikkel 3 - Üldpõhimõtted Konventsiooni põhimõtted on järgmised:

- (a) austus inimeste loomupärase väärikuse, individuaalse autonoomia, sealhulgas vabaduse ise oma valikuid langetada, ja iseseisvuse vastu;
- (b) mittediskrimineerimine;
- (c) täielik ja tõhus osalemine ja kaasatus ühiskonnas;
- (d) austus erinevuste vastu ning puuetega inimeste tunnustamine inimeste mitmekesisuse ja inimkonna osana;
- (e) võrdsed võimalused;
- (f) juurdepääsetavus;
- (g) meeste ja naiste võrdsus;
- (h) austus puuetega laste arenevate võimete vastu ning austus puuetega laste õiguse vastu säilitada oma identiteet.

Kontroll/kinnitus

Võrdsete võimaluste tagamine täiendavalt analüüsitud seletuskirjas horisontaalsete põhimõtete peatükis

	Puuetega inimeste integreerimine	26	30	<p>Artikkel 3 - Üldpõhimõtted</p> <p>Artikkel 4 - Üldkohustused</p> <p>Artikkel 8 – Teadlikkuse suurendamine</p> <p>Artikkel 9 – Juurdepääsetavus</p> <p>Artikkel 19 – Iseseisev elu ja kogukonda kaasamine</p> <p>Artikkel 20 – Isiklik liikumisvõime</p> <p>Artikkel 30 – Osalemine kultuurielus, vaba aja-, puhke- ja sporditegevustes</p>		
IV jaotis „Solidarsus” (artiklid 27–38)	Töötajate õigus olla ettevõttes informeeritud ja ära kuulatud	27			Eestis on kehtestatud töötajate usaldusisiku seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/12771390?leiaKehtiv), mis reguleerib töötajate usaldusisiku tegevust teda volitanud töötajate ja ametnike esindamisel suhetes tööandjaga ja töötajatega.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub

Kollektiivl äbirääkimis te ja kollektiivse tegutsemise õigus	28			PS 29 Töötajate ja tööandjate ühingutesse ja liitudesse kuulumine on vaba. Töötajate ja tööandjate ühingud ja liidud võivad oma õiguste ja seaduslike huvide eest seista vahenditega, mida seadus ei keela. Streigiõiguse kasutamise tingimused ja korra sätestab seadus.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Õigus kasutada tööhõiveteenuseid	29			§ 29. Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Kaitse põhjendamatu vallandamise korral	30			§ 29 Töötingimused on riigi kontrolli all. Töövaidluste lahendamise korra sätestab seadus.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Head ja õiglased töötingimused	31			§ 29 Töötingimused on riigi kontrolli all. Töövaidluste lahendamise korra sätestab seadus.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Keeld kasutada laste tööjõudu ja noorte töötajate kaitse töö	32			PS § 29 lg 2 keelab sunnitöö nii lapse kui ka täiskasvanu puhul. Last ei tohi töö tegemiseks ära kasutada. Laps ei tohi teha tööd, mis on talle ohtlik, segab koolis käimist või on kahjulik tema tervisele ja arengule.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub

				Laste töötamist reguleerib töölepingu seadus. Seal on kirjas laste töölkäimist puudutavad vanusepiirid ja eritingimused. Alaealisel on töötamiseks vaja olenevalt vanusest kas vanema või tööinspektori luba. (https://www.oiguskantsler.ee/et/laste-ja-noorte-%C3%B5igused-ja-kohustused)	
Perekonna- ja tööelu	33			PS § 27 Perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all. § 29 Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdselt Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Sotsiaalkindlustus ja sotsiaalabi	34	28	Küllaldane elatustase ja sotsiaalne kaitse	§ 28 Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Riik soodustab vabatahtlikku ja omavalitsuse hoolekannet. Lasterikkad pered ja puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Tervishoid	35	25	Tervishoid		

				§ 28 Igaühel on õigus tervise kaitsele.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub	
	Võimalus kasutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid	36	11	Ohuolukorrad ja humanitaarsed eriolukorrad	Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/106042021005	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
	Keskkonna kaitse	37			PS § 53 Igaüks on kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hüvitama kahju, mis ta on keskkonnale tekitanud.	DNSH ja kliimakindlus analüüsitud rakenduskava koostamise käigus. Täpsemalt selgitus seletuskirja horisontaalsete põhimõtete peatükis
	Tarbijakaitse	38			Tarbijakaitse seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/TKS	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
V jaotis „Kodanike õigused”	Õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel	39	29	Osalemine poliitilises ja avalikus elus	Euroopa Parlamendi valmise seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/E PVS	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
(artiklid 39–46)	Õigus hääletada ja kandideerida	40	29	Osalemine poliitilises ja avalikus elus	PS § 56. Kõrgeimat riigivõimu teostab rahvas hääleõiguslike kodanike kaudu: 1) Riigikogu valimisega;	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub

a kohalikel valimistel kohalikel valimistel				2) rahvahääletusega. PS § 57. Hääleõiguslik on Eesti kodanik, kes on saanud kaheksateist aastat vanaks.	
Õigus heale haldusele	41	29	Osalemine poliitilises ja avalikus elus	HMS § 5 lõike 2 kohaselt tuleb haldusmenetlus läbi viia eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele. ÜSS § 1 lg 5 kohaselt kohaldatakse viidatud seaduses ette nähtud menetlusele haldusmenetluse seadust.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Õigus tutvuda dokumentidega	42	21	Sõna ja arvamusvabadus ning juurdepääs informatsioonile	PS § 44 Eesti kodanikul ja Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul on õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning riigi ja kohalike omavalitsuste arhiivides hoitavate andmetega. HMS § 37 lg 1 igal ajal on õigus igas menetlusstaadiumis tutvuda haldusorganis säilitatavate asjas tähtsust omavate dokumentide ja toimikuga, kui see on olemas.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
Õigus pöörduda Euroopa ombudsmani poole	43	12	Juurdepääs õigusemõistmisele	Rahvusvaheliste lepingute alusel otsekohalduv	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub

	Õigus esitada petitsioone	44	12	Juurdepääs õigusemõistmisele	PS § 46 Igaühel on õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole. Vastamise korra sätestab seadus	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
	Liikumis- ja elukoha valiku vabadus	45	20	Isiklik liikumisvõime	§ 34. Igaühel, kes viibib seaduslikult Eestis, on õigus vabalt liikuda ja elukohta valida.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
	Diplomaatilisele ja konsulaarkaitsele	46	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	§ 13 - Igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele. Eesti riik kaitseb oma kodanikke ka välisriikides.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
VI jaotis „Õiguse mõistmine” (artiklid 47–50)	Õigus tõhusale õiguskaitse vahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele	47	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	PS § 15 Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Igaüks võib oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toimingu põhiseadusevastaseks tunnistamist. § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatusel. § 22 Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub
	Süütuse presumptsioon ja kaitseõigus	48	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	§ 22. Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.	Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub

<p>Kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõte</p>	<p>49</p>	<p>13</p>	<p>Juurdepääs õigusemõistmisele</p>	<p>PS § 3 Riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa. PS § 11 Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. PS § 22 kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.</p>	<p>Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub</p>
<p>Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld</p>	<p>50</p>	<p>13</p>	<p>Juurdepääs õigusemõistmisele</p>	<p>PS § 23 Kedagi ei tohi teist korda kohtu alla anda ega karistada teo eest, milles teda vastavalt seadusele on mõistetud lõplikult süüdi või õigeks.</p>	<p>Kontrollitud, planeeritud tegevused on kooskõlas EL põhiõiguste harta ja PIK väärtustega, riive oht puudub</p>